

Анотація

Лисенко Б.В. Зовнішня політика Республіки Корея у XXI столітті. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота на здобуття кваліфікації магістр міжнародних відносин за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв, 2023.

Зміст анотації

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

На сучасному етапі Азіатсько-Тихоокеанський регіон став центром світової геополітики. Економічне зростання, ризики безпеки та політична влада зміщуються в напрямку цієї частини світу. Південна Корея не може дозволити собі бути другорядним актором. У XXI столітті Республіка Корея є розвиненою країною, сильною демократією та культурним центром. Її дипломатія стала більш активною, ніж будь-коли раніше.

З моменту переходу до демократії наприкінці 1980-х, лідери Південної Кореї прагнули проводити автономну зовнішню політику. Однак президенти Південної Кореї ясно дали зрозуміти, що автономія не означає ізоляції. Протягом десятиліть Південна Корея демонструвала міцне партнерство, участь у регіональних ініціативах та багатосторонність як засоби автономії країни. Тому вихідною точкою сучасної зовнішньої політики Республіки Корея є автономія в контексті міжнародних та міждержавних угод.

В XXI столітті Південна Корея входить до двадцятки найбільших економік світу з високотехнологічним виробництвом та боєздатною армією. Країна знаходиться в епіцентрі міжнародних відносин в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Керівництво Республіки Корея, незалежно від того яка партія перемогла на виборах, ясно дає зрозуміти, що вважає себе впливовою регіональною силою, з якою треба рахуватися. Сеул веде активну економічну діяльність із КНР, Японією, США та використовують концепцію м'якої сили для поширення свого політичного та культурного впливу. Крім цього, одним із найактуальніших питань сучасної політики залишається проблема об'єднання Кореї. Таким чином, дослідження зовнішньої політики Південної Кореї в XXI столітті є актуальною темою для досліджень.

Об'єктом дослідження є Республіка Корея як суб'єкт міжнародних відносин. **Предметом** - особливості та напрями зовнішньої політики Республіки Корея в XXI столітті.

Територіальні межі дослідження передбачені рамками Республіки Корея та країн, з якими вона співпрацює – США, Японія, Росія, КНДР, країни ЄС, Україна.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1998 р. по квітень 2023 р. *Нижня межа* дослідження пояснюється оприлюдненням основ сучасної зовнішньої політики країни, закладених в ідейно-політичній

концепції «Політика сонячного світла» президента Кім Де Чжуна. *Верхня межа* - останніми подіями у реалізації зовнішньої політики Республіки Корея. Втім автор дещо виходить за вказані межі дослідження, зокрема, розширюючи нижню межу дослідження до 1991 року – коли Південна Корея стала членом ООН, щоб розкрити співпрацю Республіки Корея із міжнародними організаціями.

Мета роботи полягає у дослідженні зовнішньої політики Республіки Корея в XXI столітті.

Відповідно до мети поставлені наступні **завдання**:

- розкрити стан наукової розробки проблеми та джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати методологію дослідження зовнішньої політики Республіки Корея в XXI столітті;
- проаналізувати концепцію зовнішньої політики Республіки Корея та міжкорейські відносини;
- розкрити співробітництво Республіки Корея із міжнародними організаціями;
- дослідити особливості зовнішньої політики Республіки Корея з лідерами Азіатсько-Тихоокеанського регіону у XXI столітті;
- проаналізувати особливості співпраці Республіки Кореї та ЄС;
- розкрити двосторонні відносини Південної Кореї та України на сучасному етапі.

Наукова новизна визначається актуальністю досліджуваної проблеми і тим, що запропонована тема є недостатньо вивченою у вітчизняній науці, та полягає у тому, що у рамках проведеного наукового дослідження на рівні дипломної роботи було здійснено аналіз провідних напрямів зовнішньої політики Республіки Корея в XXI столітті.

Практичне значення полягає в тому, що дана робота може бути використана як основа для подальшого дослідження зовнішньої політики Республіки Корея. Матеріали дипломної роботи можуть мати певну цінність для подальшого використання викладачами, аспірантами та студентами в науково-дослідницьких та навчальних цілях, зокрема при вивченні курсів «Зовнішня політика країн Азії», «Міжнародні відносини та світова політика», «Сучасні тенденції міжнародних відносин».

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла своє відображення у доповідях на XV Міжнародній науково-практичій конференції «Ольвійський форум – 2023»: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі (м. Миколаїв, червень 2023 р.), XIII Міжнародній науковій конференції «Аркасівські читання»: історичні та краєзнавчі дослідження: виклики та перспективи». До 110 річниці Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (м. Миколаїв, 26-27 травня 2023 р.); V Міжнародній науковій конференції: «Міжнародні відносини і безпека в

багатополярному світі: контури нового світоустрою для України та світу» (Суми, червень 2023).

Публікації. За темою дослідження було опубліковано троє тез.

Структура роботи. Загальний обсяг магістерської роботи – 113 сторінок, з них 101 сторінку становить основний текст. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (96 найменувань українською, англійською, корейською мовами).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та завдання роботи, об'єкт та предмет дослідження; сформульовано наукову новизну, з'ясовано практичне значення отриманих результатів, їх апробація, окреслено структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади дослідження зовнішньої політики Республіки Корея у XXI столітті»** подається аналіз стану наукової розробки та джерельної бази проблеми, проаналізовано методологію дослідження.

У пункті 1.1 **«Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження»** з'ясовано, що вітчизняна наукова школа активно аналізує відносини Південної Кореї та України. Зарубіжні публікації, здебільшого південнокорейські та американські, присвячені вказаній проблемі, дозволили з'ясувати цілі і особливості відносин Республіки Корея із США, Японією, Росією, КНР та КНДР. Не зважаючи на те, що не всі документи та джерела є рівнозначними за змістом, їх сукупності, інформаційності та насиченості виявилось достатньо для розкриття теми та досягнення зазначеної перед автором мети. Джерельна база, у зв'язку з темою дослідження, здебільшого представлена офіційними документами глав держав, урядів та міжнародних організацій; інформацією з офіційних сайтів органів влади, установ, організацій; виступами, промовами, інтерв'ю політичних та державних діячів та публікаціями ЗМІ.

У підрозділі 1.2 **«Методологія дослідження зовнішньої політики Республіки Корея у XXI столітті»** показано, що робота виконана на основі хронологічного, компаративного, інституційного та системного підходу з використанням принципів об'єктивізму, історизму, наукової неупередженості, наступності, тощо. При виборі методології автор користувався як загальними так і конкретними науковими методами на основі структурно-системного підходу. Також дослідження зовнішньої політики Республіки Корея в XXI столітті було використано метод аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, групування, історичного методу, описового методу класифікації, тощо.

У другому розділі **«Концептуальні засади зовнішньої політики Республіки Корея у XXI столітті»** охарактеризовано концепцію зовнішньої

політики Республіки Корея та міжкорейські відносини, розкрито співробітництво Республіки Корея із міжнародними організаціями.

У підрозділі 2.1 *«Концепція зовнішньої політики Республіки Корея та міжкорейські відносини»* з'ясовано, що зовнішню політику Республіки Корея на сучасному етапі можна охарактеризувати як комплексну і довгострокову стратегію, спрямовану захист інтересів країни на міжнародній арені і визнання Південної Кореї як глобальної сили. Республіка Корея проводить активну зовнішню політику, підтримуючи відносини з усіма великими гравцями в регіоні. Для Сеула однієї з найпотужніших економік світу цілком закономірно підтвердити свою економічну і військову міць за допомогою політичного впливу в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Головною стратегічною проблемою та викликом для країни залишається невирішеність проблеми КНДР.

Протягом багатьох років міжкорейські відносини розглядалися як важлива частина зовнішньої політики Сеула: мета національного об'єднання закріплена в статті 4 конституції Південної Кореї, а динаміка протистояння та співпраці між двома Кореями вплинула не лише на ситуацію на півострові, але ширший баланс сил у Південно-Східній Азії. Протягом трьох десятиліть після демократизації різні уряди Південної Кореї керували відносинами з Пхеньяном дуже по-різному, відповідно до різних переконань двох основних політичних традицій.

У підрозділі 2.2 *«Співробітництво Республіки Корея із міжнародними організаціями»* доведено, що Південна Корея прагне здійснювати позитивну діяльність як член різноманітних міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО, МВФ, АТЕС, МАГАТЕ, МОП, ВООЗ. Південна Корея стала членом ООН у 1991 році та приєдналася до ОЕСР у 1996 році. Республіка Корея прагне співпрацювати з АСЕАН у механізмах під керівництвом АСЕАН, включаючи АСЕАН плюс три (APT), Східноазіатський саміт (EAS), регіональний форум АСЕАН (ARF) і зустріч міністрів оборони АСЕАН плюс (ADMM-Plus), щоб сприяти регіональному миру та процвітанню та формувати майбутню регіональну архітектуру. Корея підтвердила свою підтримку центральної ролі АСЕАН у цих регіональних рамках. АСЕАН визнала активну роль і внесок РК у просування регіональної інтеграції в Східній Азії.

У третьому розділі **«Особливості зовнішньої політики Республіки Корея з лідерами Азіатсько-Тихоокеанського регіону у XXI столітті»** з'ясовано місце США та Японії у зовнішній політиці Республіки Корея, розкрито ключові аспекти відносин із КНР та Росією.

У пункті 3.1 *«Місце США та Японії у зовнішній політиці Республіки Корея»* встановлено, що сучасна зовнішня політика під керівництвом президента Республіки Корея Юн Сук Їоля відзначається рішучістю дій щодо покращення відносин з Токіо, які були напруженими через розбіжності щодо корейців, змушених працювати в Японії під час Другої світової війни. Південна Корея та Японія нормалізували відносини в 1965 році, але

невирішені історичні суперечки продовжують підривати справжнє двостороннє примирення та оптимальну дипломатичну, безпекову та економічну співпрацю. Минулі зусилля, як між двома країнами, так і на тристоронньому рівні зі Сполученими Штатами, спрямовані на покращення відносин, загалом наголошували на «орієнтованому на майбутнє» підході, який зосереджувався на спільних безпеці та економічних інтересах.

У пункті 3.2 *«Ключові аспекти відносин із КНР та Росією»* виявлено, що вторгнення Росії в Україну стало грубим пробудженням для Юна та багатьох південнокорейців у політичному спектрі. Оскільки Китай та інші країни фактично підтримують злочинну поведінку президента Росії Володимира Путіна, війна поставила під сумнів всю архітектуру міжнародної безпеки. Зростання ядерної загрози з боку Північної Кореї, посилення китайсько-американського суперництва та ризик того, що Китай візьме до уваги вторгнення Росії і піде подібним кроком проти Тайваню, президент РК Юн має ніж достатньо доказів того, що національна безпека Південної Кореї вимагає більш тісних зв'язків із США та Японією.

У четвертому розділі **«Європейський вектор зовнішньої політики Республіки Корея»** проаналізовано особливості співпраці Республіки Кореї та ЄС, досліджено двосторонні відносини Південної Кореї та України на сучасному етапі

У пункті 4.1 *«Особливості співпраці Республіки Кореї та ЄС»* доведено, що партнерство з Південною Кореєю є одним із найуспішніших для ЄС. Зараз відносини базуються на трьох угодах, підписаних протягом 2010-х років – Угоді про вільну торгівлю та Рамковій угоді, підписаній у 2010 році, та Угоді про участь у врегулюванні кризових ситуацій 2014 року. Крім того, Південна Корея стала стратегічним партнером ЄС у 2010 році.

У пункті 4.2. *«Двосторонні відносини Південної Кореї та України на сучасному етапі»* з'ясовано, що в азіатському контексті Південна Корея є однією з небагатьох країн, яка надала найбільш повну підтримку Україні та її партнерам. Подібно до Японії чи Тайваню, Південна Корея засудила Росію, запровадила санкції проти Москви та надала Києву допомогу та нелетальне військове обладнання. Крім того, Південна Корея також передала зброю Україні для відбиття вторгнення Росії, навіть якщо ці передачі відбувалися через треті сторони.

У **висновках** узагальнено головні результати магістерського дослідження.

1. Аналіз стану наукової розробки та джерельної бази дослідження продемонстрував, що питання зовнішньополітичного курсу Республіки Корея активно розробляється азіатськими фахівцями, особливо південнокорейськими. Варто підкреслити, що українські науковці в останні роки активно розробляють проблему відносин РК та України, зокрема у економічній сфері.

Джерельна база дослідження умовно можна поділити на чотири групи. До першої групи джерел автор відносить офіційні документи глав держав, урядів, установ та організацій. Насамперед, це документи зовнішньополітичної стратегії Республіки Корея, угоди уряду Південної Кореї із США, ЄС, Україною. Друга група представлена інформацією з офіційних сайтів органів влади, установ, організацій. Третя група представлена виступами, промовама, інтерв'ю політичних та державних діячів. Четверту групу складають публікації ЗМІ - інформаційні повідомлення та аналітика американських, південнокорейських, європейських ЗМІ.

2. Під час дослідження зовнішньої політики Республіки Корея на сучасному етапі автор використовує комплекс загальних та конкретно наукових принципів та підходів. Дослідницька робота виконана на основі системного, структурно-функціонального, компаративного, інституційного підходів. Методологічним підґрунтям даної роботи стали принципи об'єктивності, історизму, детермінізму, системності, а також термінологічний принцип.

Дослідження проведене із використанням загальнотеоретичних і спеціальних методів. До загальнотеоретичних методів, які застосовані автором, належать методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, а також групування. Для розв'язання визначених наукових завдань і всебічного вивчення поставленої проблеми були застосовані системний, історико-порівняльний, проблемно-хронологічний методи.

3. Встановлено, що зовнішня політика Південної Кореї традиційно орієнтована на чотири країни: США, Китай, Японію та Росію. Хоча сьогодні Москва відіграє меншу роль на півострові, зосередженість Сеула на цих чотирьох державах була необхідністю протягом більшої частини сучасної історії країни. Стратегія зовнішньої політики Республіки Кореї, полягає в досягненні таких цілей, як мирне вирішення ядерної проблеми Корейського півострова і формування світо порядку, розвиток та просування національних інтересів, що включають громадянську та публічну дипломатію, розвиток сталої дипломатії співробітництва з чотирма сусідніми державами, формування відповідальної спільноти країн Північно-Східної Азії, посилення співробітництва у сфері розвитку та економічної дипломатії, що займається просуванням національних інтересів Кореї, збільшення підтримки зарубіжних корейців та забезпечення захисту громадян Кореї за кордоном.

Питання денуклеаризації КНДР залишається основним викликом для будь-якої влади в Республіці Корея. Серед політичного істеблїшменту існують дві точки зору щодо відносин із північним сусідом. Першу, яка ґрунтується на заохоченні Пхеньяна до нормалізації шляхом політичних поступок та економічних преференцій, розділяють ліволіберальні партії. Найбільш відомою в цьому контексті є політика «Сонячного тепла»

колишнього президента РК Кім Де Чжуна, яка характеризується налагодженням дипломатичних зв'язків між Сеулом і Пхеньяном, відновленням економічної, культурної та соціальної співпраці.

У період проведення особистих зустрічей президента США Дональда Трампа й лідера КНДР Кім Чен Ина, Сеул навіть зміг організувати два важливих міжкорейських саміти, де було підписано «Пханмунджомську декларацію за мир, процвітання та об'єднання Корейського півострова». Мун Чже Ін на особистих зустрічах із Кімом зміг досягти послаблення розвитку північнокорейської ядерної програми, тимчасове припинення ракетних випробувань і початок перемовин щодо можливого розширення співробітництва між Північчю та Півднем. Проте через деякий час Пхеньян порушив зобов'язання, не зумівши отримати послаблення санкцій.

4. Південна Корея бере активну участь в Організації Об'єднаних Націй, ставши її членом у 1991 році одночасно з Північною Кореєю. 1 січня 2007 року міністр закордонних справ Південної Кореї Пан Гі Мун обійняв посаду Генерального секретаря ООН і обіймав цю посаду до 31 грудня 2016 року. Окрім членства в ООН, Південна Корея є членом СОР, OECD/DAC, ASEAN Plus Three, Східноазіатського саміту і G-20. Вона також є членом-засновником Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва і Східно-Азіатського саміту.

Уряд Південної Кореї сподівається на подальше зміцнення дипломатичних відносин країни з АСЕАН і побудувати міцніше, ніж будь-коли, партнерство з АСЕАН і розвинути його до рівня, який країна має з іншими світовими державами.

5. Останні події у відносинах між РК та Японією свідчать про бажання Південної Кореї налагодити тісніші зв'язки з Японією, які зміцнюють позиції Сеула по відношенню до Пхеньяну, водночас роблячи країну трохи менш залежною від дипломатичної щедрості Китаю. І Японія, і Південна Корея стикаються з серйозною загрозою з боку ракетного арсеналу Північної Кореї. Спільна робота - і зі США - для пом'якшення цієї загрози має більше сенсу, ніж покладатися на допомогу нещирого Китаю.

У міру загострення конкуренції великих держав між США та Китаєм Південна Корея зазнає все більшого тиску, щоб «схилитися на одну сторону» у своїй зовнішній політиці. Хоча Сеул поглибив співпрацю з Вашингтоном у сфері безпеки, він залишається обережним, щоб не викликати гніву Китаю, свого головного торговельного партнера та країни, яку він вважає найбільш здатною стримати свого головного суперника, що володіє ядерною зброєю, Північну Корею.

Відповідь Південної Кореї на вторгнення Росії в Україну ознаменувалася тим, що Сеул став на бік НАТО, США, Європи і, таким чином, України, і дистанціювався від Росії. Південна Корея засудила Росію, зокрема під час голосування в ООН, наклала санкції на Москву, надала Україні допомогу та нелетальне військове обладнання безпосередньо, а також через третіх сторін постачала зброю до Києва відбити російське

вторгнення. Дійсно, Південна Корея є однією з небагатьох азіатських країн, які надали Україні такий широкий рівень підтримки.

6. З'ясовано, що Республіка Корея та ЄС стабільно розвивають відносини, засновані на демократії та верховенстві права. У жовтні 2010 року двосторонні відносини були переведені на рівень стратегічного партнерства на основі переглянутої Рамкової угоди та Угоди про зону вільної торгівлі між Республікою Корея та ЄС. Після Лісабонської угоди ЄС продовжує зміцнювати свій статус глобального гравця. Республіка Корея має на меті подальше зміцнення співпраці з ЄС у двосторонніх, регіональних і глобальних питаннях на основі спільних універсальних цінностей, таких як демократія, вільна торгівля, права людини та верховенство права.

РК уклала ключову угоду з ЄС – Рамкову угоду про участь в операціях ЄС з врегулювання криз. З моменту набуття ним чинності у 2016 році підрозділ Cheonghae брав участь в операції ЄС з боротьби з піратством (Atalanta), сприяючи значному подальшому розширенню співпраці Республіки Корея та ЄС щодо глобальних викликів, таких як боротьба з піратством. Корея та ЄС є важливими торговими партнерами.

7. Від початку встановлення дипломатичних відносин між Республікою Корея та Україною спостерігалось стале зростання співробітництва у політичній, економічній та культурній сферах. Основою торговельно-економічних відносин виступає купівля української агропродукції корейськими компаніями. У листопаді 2020 року задля об'єднання зацікавленого бізнесу та створення майданчику для обміну не тільки думками та досвідом, але й конкретними бізнес пропозиціями і проєктами було створено Українсько-корейську ділову раду та проведено установче засідання.

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Південна Корея стала однією з небагатьох азіатських країн, яка надала найбільш повну підтримку Україні. Подібно до Японії чи Тайваню, Південна Корея засудила Росію, запровадила санкції проти Москви та надала Києву допомогу та нелетальне військове обладнання. Виступ Південної Кореї на боці України і, як наслідок, позиціонування проти Росії є результатом її міцного альянсу зі США та зростаючих зв'язків у сфері безпеки з іншими західними країнами, її потреби перешкодити Північній Кореї думати про подібні дії, і бажання повідомити, що подібні події в регіоні були б небажаними.

Ключові слова: Республіка Корея, зовнішня політика, співробітництво, США, КНР, Японія, КНДР, Азіатсько-Тихоокеанський регіон, ЄС, Україна

**Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати
магістерської роботи:**

1. Лисенко Б.В. Особливості економічної співпраці ЄС та Республіки Корея // Міжнародна науково-практична конференція «Ольвійський форум – 2023: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі»: тези. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра могили, 2023.
2. Лисенко Б.В. Відносини Південної Кореї та України в умовах повномасштабної російсько-української війни // «Аркасівські читання»: історичні та краєзнавчі дослідження: виклики та перспективи». До 110 річниці Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (26-27 травня 2023 р.): тези. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2023.
3. Лисенко Б.В. Місце США та Японії у зовнішній політиці Республіки Корея // V Міжнародна наукова конференція «міжнародні відносини і безпека в багатопольярному світі: контури нового світоустрою для України та світу»: тези. Суми, 2023.

Lysenko B.V. Foreign policy of the Republic of Korea in the 21st century. – Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «master». Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2023.

At the current stage, the Asia-Pacific region has become the center of world geopolitics. Economic growth, security risks and political power are shifting towards this part of the world. South Korea cannot afford to be a secondary actor. In the 21st century, the Republic of Korea is a developed country, a strong democracy and a cultural center. Her diplomacy became more active than ever before.

Since the transition to democracy in the late 1980s, South Korean leaders have sought to pursue an autonomous foreign policy. However, South Korean presidents have made it clear that autonomy does not mean isolation. For decades, South Korea has demonstrated strong partnerships, participation in regional initiatives, and multilateralism as means of the country's autonomy. Therefore, the starting point of the modern foreign policy of the Republic of Korea is autonomy in the context of international and interstate agreements.

In the 21st century, South Korea is among the twenty largest economies in the world with high-tech production and a combat-ready army. The country is at the epicenter of international relations in the Asia-Pacific region. The leadership of the Republic of Korea, regardless of which party won the election, has made it clear that it considers itself an influential regional force to be reckoned with. Seoul conducts active economic activities with the People's Republic of China, Japan, and the United States and uses the concept of soft power to spread its political and

cultural influence. In addition, one of the most urgent issues of modern politics remains the problem of unification of Korea. Thus, the study of South Korea's foreign policy in the 21st century is a relevant topic for research. The work reveals the institutional support of Italy's cultural diplomacy, the tools of Italy's cultural diplomacy. The author examines Italy's cultural cooperation with international organizations and institutions and analyzes the main vectors of Italy's cultural diplomacy.

The work analyzes the concept of foreign policy of the Republic of Korea and inter-Korean relations, reveals the cooperation of the Republic of Korea with international organizations. The author examines the peculiarities of the foreign policy of the Republic of Korea with the leaders of the Asia-Pacific region in the 21st century, analyzes the peculiarities of cooperation between the Republic of Korea and the EU. The work also reveals bilateral relations between South Korea and Ukraine at the current stage.

Key words: Republic of Korea, foreign policy, cooperation, USA, China, Japan, DPRK, Asia-Pacific region, EU, Ukraine